

פתרונות תרגיל בית 2 בתורת החבורות

88-218 סמסטר א' תשע"ח

הוראות בהגשת הפתרון יש לרשום שם מלא, מספר ת"ז ומספר קבוצת תרגול. הגישו את התרגיל בתרגול שלכם בשבוע המתחילה בתאריך 12.11.2017.

שאלות חיים

שאלות החיים הן שאלות שאין להגשה, והן בדרך כלל קלויות יותר. אבל כדי מאד לוודא שיעדעים איך לפתור אותן, אפילו בעל פה.

שאלה 1. בחרו כמה סעיפים וענו עבור המערכת האלגברית המופיעיה בו:
האם היא אגדה?

האם היא מונואיד? אם כן, מי הוא איבר היחידה?

האם היא חבורה?

האם הפעולה היא חילופית?

א. $(\mathbb{N}, *)$, המספרים הטבעיים עם הפעולה $a * b = a + b + 2$

ב. $(\mathbb{Q} \setminus \{-1\}, *)$, המספרים הרציונליים בלי -1 – עם הפעולה $a * b = a + b + ab$

ג. $(\mathbb{N}, \max)$, המספרים הטבעיים עם הפעולה של בחירת המקסימום.

ד. $(\mathbb{Z} \setminus 3\mathbb{Z}, \cdot)$, המספרים השלמים פרט לכפולות של 3 עם פעולה הכפל הרגילה.

ה. תהי X קבוצה. $(P(X), \Delta)$, כאשר $P(X)$ היא קבוצת החזקה של X . הפעולה היא ההפרש הסימטרי המוגדר לכל $A, B \in P(X)$ לפי $A \Delta B = (A \cup B) \setminus (A \cap B)$

ו. הקבוצה הבאה ביחס לחיבור מטריצות

$$A = \left\{ \begin{pmatrix} a & b \\ -b & a \end{pmatrix} \mid a, b \in \mathbb{R}, a^2 + b^2 > 0 \right\}$$

ז. $(A, \cdot)$, הקבוצה מן הסעיף הקודם ביחס לכפל מטריצות.

פתרו. לא נציין מפורשות בכל סעיף שאם מבנה אלגברי הוא חבורה, אז הוא גם מונואיד, וכן גם אגדה. ולהפוך, אם הוא לא אגדה, אז ודאי שהוא גם לא מונואיד וכו'.

א. מבנה זה הוא אגדה כי ישנה סגירות הפעולה קיבוצית, שכן מתקיים $(a * b) * c = a * (b * c)$
 $a + b + c + 4 = a * (b * c)$
לא מדובר במונואיד כי אילו היה איבר ייחידה, אז הוא היה -2 – שאינו מספר טבעי.

ב. מבנה זה הוא חבורה חילופית. הפעולה קיבוצית כי

$$\begin{aligned}(a * b) * c &= (a + b + ab) * c = a + b + ab + c + ac + bc + abc \\&= a + b + c + bc + ab + ac + abc = a * (b + c + bc) = a * (b * c)\end{aligned}$$

כאשר אנחנו נעזרים בחילופיות של החיבור בשיווין בין השורות. בעזרת החילופיות גם של כפל רגיל נראה שהפעולה חילופית:

$$a * b = a + b + ab = b + a + ba = b * a$$

לכל $\{ -1 \} \setminus a \in \mathbb{Q}$ מתקיים $a * 0 = a + 0 + a \cdot 0 = a$ ולכן האיבר היחיד הוא $e = 0$. נמצוא שכל איבר הפך כי 0 מתקיים $a * b = a + b + ab = -a$ ורך אם $b(1+a) = -a$ אז $b = \frac{-a}{1+a}$ והוא קובץ לא כולל את -1 , ולכן אין חלוקה באפס ובנוסף ברור כי $-1 \neq b$ (אחרת $\frac{-a}{1+a} = -1$ ונסיק $0 = 1$).

ג. הסגירות של הפעולה ברורה. הפעולה קיבוצית כי

$$\max\{\max\{a, b\}, c\} = \max\{a, b, c\} = \max\{a, \max\{b, c\}\}$$

איבר היחיד הוא 1 כי לכל $n \in \mathbb{N}$ מתקיים $n = \max\{1, n\}$. אין הפיך לאף איבר פרט ל -1 , ולכן מדובר במבנה חילופי.

ד. הפעולה סגורה כי מכפלה של מספרים שלמים שאינם כפולות של 3 היא מספר שלם שאינו כפולה של 3 . הפעולה קיבוצית כי פעולות הכפל הרגילה של מספרים היא קיבוצית. קיימים איבר יחידה, שהוא $3 \in \mathbb{Z}$. אין הפיך למעט כל האיברים, למשל לאיבר 2 אין הפיך. לכן מבנה זה הוא מונואיד.

ה. מבנה זה הוא חבורה. סגירות נובעת מכך שאם $(A, B) \in P(X)$, אז גם $A \triangle B$ היא תת קובוצה של X . קיבוציות הפעולה ידועה ממתמטיקה בדידה. איבר היחיד הוא הקובץ הריקת. קל לבדוק שככל איבר הוא ההופכי של עצמו. הפעולה (כפי שהיא רמזו) היא חילופית.

ו. הפעולה לא סגורה, למשל

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 0 & -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \notin A$$

ולכן לא מדובר באגדה. הפעולה חילופית.

ז. מבנה זה הוא חבורה. הסגירות לא מיידית, שכן לא מספיק להראות שמכפלת שני איברים הוא מטריצה, אלא מטריצה ששייכת ל- A :

$$\begin{pmatrix} a & b \\ -b & a \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c & d \\ -d & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} ac - bd & bc + ad \\ -(bc + ad) & ac - bd \end{pmatrix}$$

ולשים לב כי $(ac - bd)^2 + (bc + ad)^2$ שהיא הדטרמיננטה של המכפלה היא מכפלה של דטרמיננטות חיוביות, ולכן חיובית עצמה. הפעולה קיבוצית כי כפל מטריצות הוא קיבוצי. איבר היחיד הוא מטריצת היחידה I_2 . כל מטריצה במבנה זה היא הפיכה מפני שמתקיים $a^2 + b^2 > 0$ שהוא הדטרמיננטה, כשהאיבר ההופכי הוא

$$\begin{pmatrix} a & b \\ -b & a \end{pmatrix}^{-1} = \frac{1}{a^2 + b^2} \begin{pmatrix} a & -b \\ b & a \end{pmatrix}$$

ודאו למה מטריצה זו שייכת למבנה. בדיקה ישירה תראה שהפעולה חילופית.

שאלה 2. תהי G חבורה, ו- $a \in G$ -ו איבר. הוכחו:

$$\text{א. אם } aa = a \text{ אז } a = e.$$

$$\text{ב. אם יש } b \in G \text{ כך ש- } ba = e \text{ אז } ab = e.$$

פתרון.

א. מפנוי ש- $a \in G$ איבר בחבורה, אז קיים לו הופכי a^{-1} . נכפול את שני אגפי המשוואה $b^{-1}a^{-1}$ מימין (אותה תוצאה תתקבל בכפל משמאלי) ונקבל

$$a = aaa^{-1} = aa^{-1} = e$$

ב. בחבורה כל איבר הוא הפיך. אם $ab = e$, אז b הופכי ימני של a . אם c הוא הופכי שמאלית קלשוו של a , אז

$$b = e \cdot b = (ca)b = c(ab) = c \cdot e = c$$

$$\text{כלומר } b = a^{-1} \text{ והוא הופכי של } a \text{ ו- } .ba = e.$$

שאלה 3. תהי S אגדודה ו- $a \in S$ איבר. נגדיר את פועלות החזקה לפי $a^1 = a$, $a^n = a \cdot a^{n-1}$, ולכל $n > 1$ נגדיר $a^n \cdot a = a^{n+1}$. הוכחו כי מתקאים:

$$\text{א. } n, m \in \mathbb{N} \text{ לכל } a^n a^m = a^{n+m}.$$

$$\text{ב. } n, m \in \mathbb{N} \text{ לכל } (a^n)^m = a^{nm}.$$

ג. נניח כי S היא חבורה עם איבר יחידה e ונוכיח את ההגדרה לכל חזקה שלמה
לפי $e^{-n} = a^{-n} = (a^{-1})^n$ והוכיחו כי מתקיים:
 $a \in S$ $(a^n)^{-1} = (a^{-1})^n$ לכל $a_1, \dots, a_k \in S$

פתרון.

א. לפי ההגדרה $a^{n+m} = (\underbrace{a \cdots a}_n)(\underbrace{a \cdots a}_m) = \underbrace{a \cdots a}_{m+n}$.

ב. באופן דומה $(a^n)^m = \underbrace{a^n a^n \cdots a^n}_m = (\underbrace{a \cdots a}_n) \cdots (\underbrace{a \cdots a}_n) = \underbrace{a \cdots a}_{mn} = a^{mn}$.

ג. כפל משמאלי וכפל מימין של $a_k^{-1} \cdots a_1^{-1} a_1 \cdots a_k$ הוא איבר היחידה:

$$a_k^{-1} \cdots a_2^{-1} a_1^{-1} a_1 a_2 \cdots a_k = a_k^{-1} \cdots a_2^{-1} a_2 \cdots a_k = \cdots = a_k^{-1} a_k = e$$

$$a_1 \cdots a_{k-1} a_k a_k^{-1} a_{k-1}^{-1} \cdots a_1^{-1} = a_1 \cdots a_{k-1} a_{k-1}^{-1} \cdots a_1^{-1} = \cdots = a_1^{-1} a_1 = e$$

אם נבחר n ו- $k = n$, אז נקבל $a_1 = a_2 = \cdots = a_k = a$.

שאלות להגשה

שאלה 4. תהיינה $(G, *)$ ו- $(H, \bullet)$ חבורות. נגדיר על המכפלה הקרטזית $G \times H$ פעולה "רכיב-רכיב":

$$(g_1, h_1)(g_2, h_2) = (g_1 * g_2, h_1 \bullet h_2)$$

לכל $g_1, g_2 \in G, h_1, h_2 \in H$

א. הוכחו כי $G \times H$ עם הפעולה לעיל היא חבורה. היא נקראת המכפלה הישרה (החיצונית) של G ו- H .

ב. הוכחו או הפריכו: החבורה $G \times H$ אbilית אם ורק אם G ו- H אbilיות.

ג. תהיינה G', H' תת-חברות של G, H בהתאם. הוכחו או הפריכו: $G' \times H'$ היא תת-חבורה של $G \times H$

פתרון.

א. ההוכחה לכל אחד מהתנאים בהגדרת חבורה (קיובציות הפעולה, קיום איבר ייחידה וקיים הפיך לכל איבר) נובעת מהתנאי המקביל שמתקיים עבורי G ו- H שהן חבורות. ייחי $(g_1, h_1), (g_2, h_2), (g_3, h_3) \in G \times H$ אז

$$\begin{aligned} ((g_1, h_1)(g_2, h_2))(g_3, h_3) &= (g_1g_2, h_1h_2)(g_3, h_3) = (g_1g_2g_3, h_1h_2h_3) \\ &= (g_1, h_1)(g_2g_3, h_2h_3) = (g_1, h_1)((g_2, h_2)(g_3, h_3)) \end{aligned}$$

כ. הפעולות ב- G -וב- H הן קיובציות. איבר היחידה הוא (e_G, e_H) , ואכן

$$(g, h)(e_G, e_H) = (ge_G, he_G) = (g, h) = (e_Gg, e_Hh) = (e_G, e_H)(g, h)$$

לכל איבר $(g, h) \in G \times H$ ההפכי שלו הוא (g^{-1}, h^{-1}) מפני ש-

$$(g, h)(g^{-1}, h^{-1}) = (gg^{-1}, hh^{-1}) = (e_G, e_H) = (g^{-1}g, h^{-1}h) = (g^{-1}, h^{-1})(g, h)$$

ב. הוכחה. אם $G \times H$ אabilית, אז לכל $(g_1, h_1), (g_2, h_2) \in G \times H$ מתקיים

$$(g_1g_2, h_1h_2) = (g_1, h_1)(g_2, h_2) = (g_2, h_2)(g_1, h_1) = (g_2g_1, h_2h_1)$$

ובפרט לכל $g, h \in G$ ו- $g_1, g_2 \in H$ מתקיים $h_1, h_2 \in H$ כך ש- G, H אabilיות. שזו בדיקת ההגדרה לכך ש- G, H אabilיות. אם G, H אabilיות, אז נוכיח על הטיעון בכיוון השני.

ג. הוכחה. מפני ש- G - $e_H \in H'$, $G' \leq H'$, $e_G \in G'$, $G' \leq G$, ובאופן דומה מפני ש- H - $e_H \in H'$, $G' \times H' \leq H'$. לכן $(e_G, e_H) \in G' \times H'$ ולא ריקה. יש סגורות לפעולה כי $G' \times H'$ סגורות לפעולה: יהי $(g_1, h_1), (g_2, h_2) \in G' \times H'$ אז $(g_1, h_1)(g_2, h_2) = (g_1g_2, h_1h_2) \in G' \times H'$

שחרי $h_1h_2 \in H'$. כך גם לגבי סגורות להופכי, אם $g_1g_2 \in G'$, אז $(g_1, h_1)(g_2, h_2) \in G' \times H'$ ולכן $(g_2, h_2)(g_1, h_1) \in G' \times H'$. אבל $(g_2, h_2)(g_1, h_1) = (g_2g_1, h_2h_1) \in G' \times H'$ ולכן $(g_1, h_1)(g_2, h_2) = (g_2g_1, h_2h_1) \in G' \times H'$. כלומר $G' \times H'$ סגורות לפעולה.

שאלה 5. מצאו את לוח כפל של חבורה עם שישה איברים המכילה איברים e, σ, τ , $\sigma^3 = e$, $\tau^2 = e$. בתור ההתחלת, שימו לב שככל איבר ניתן לרשום באופן מייצג בצורה $\sigma^i \tau^j$ עבור $i = 0, 1$, $j = 0, 1, 2$. בעזרת הנתונים אפשר למצוא את טבלת הכפל המלאה של החבורה.

פתרו. בפרטנו יש לפרט את החלבים, הטבלה הסופית היא:

.	e	σ	σ^2	τ	$\tau\sigma$	$\tau\sigma^2$
e	e	σ	σ^2	τ	$\tau\sigma$	$\tau\sigma^2$
σ	σ	σ^2	e	$\tau\sigma^2$	τ	$\tau\sigma$
σ^2	σ^2	e	σ	$\tau\sigma$	$\tau\sigma^2$	τ
τ	τ	$\tau\sigma$	$\tau\sigma^2$	e	σ	σ^2
$\tau\sigma$	$\tau\sigma$	$\tau\sigma^2$	τ	σ^2	e	σ
$\tau\sigma^2$	$\tau\sigma^2$	τ	$\tau\sigma$	σ	σ^2	e

שאלה 6. תהי G חבורה. הוכיחו כי G אбелית אם ורק אם לכל $a, b \in G$ מתקאים כי $(ab)^2 = a^2b^2$.

פתרו. לכל זוג איברים $a, b \in G$ מתקאים $abab = aabb = a^2b^2$. נכפיל משמאל b^{-1} וambil a^{-1} ונקבל

$$a^{-1}ababb^{-1} = ba = ab = a^{-1}aabbb^{-1}$$

כלומר $ba = ab$

שאלה 7. תהי $G = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$ חבורה אбелית סופית. נסמן $a = a_1a_2 \dots a_n$. הוכיחו כי $e = a^2$. רשות: בעזרת השאלה הבאה מצאו קритריון מתי $e = b^2$.

פתרו. כיוון ש- G אбелית, לא משנה סדר המכפלה של האיברים ב- b^2 . נשים לב שב- b^2 כל איבר בחבורה מופיע פעמיים. נסדר את המכפלות כך של איבר יהיה ליד החופכי שלו $b^2 = a_1a_1^{-1}a_2a_2^{-1} \dots a_na_n^{-1}$.

שאלה 8. תהי G חבורה. נסמן $m_2 = |\{x \in G \mid x^2 = e\}|$.

א. הראו שבכל חבורה סופית מתקיים: $m_2 \equiv |G| \pmod{2}$.

ב. הראו שבכל חבורה עם מספר זוגי של איברים קיים איבר $x \neq e$ המקיים $x^2 = e$.

הדרך לסעיף א: העזרו ביחס השקילות הבא על G : $x \sim y \iff x = y \vee xy = e$.

מה הגודל של כל מחלקת שקולות?

פתרו. א. נסתכל על יחס השקילות שבדרך. כלומר כל איבר שකול לעצמו ולהופכי שלו.

נשים לב שאיבר הוא החופכי של עצמו אם ורק אם הוא מקיים $x^2 = e$. לכן מחלוקת השקילות של x היא או מוגדל 1 (אם $x^2 = e$ או מוגדל 2 (אם $x^2 \neq e$). מכיוון שקבוצת היא איחוד מחלוקת השקילות שלה: $|G| = m_2 + 2r$ כאשר r הוא מספר המחלוקות השונות מוגדל 2. מכאן ש- $|G| \equiv m_2 \pmod{2}$.

ב. לפי הסעיף הקודם, מכיוון ש- $|G|$ זוגי, כך גם m_2 . תמיד מתקיים $1 \leq m_2 \leq |G| - 1$ כי $e^2 = e$. לכן אצלו נסיק כי $m_2 \geq 2$, ולכן חייב להיות עוד איבר חוץ מהיחידה המקיים את התוכנה.

שאלה 9. יהיו F שדה. קבעו (והוכיחו את קביעתכם) האם תת-הקבוצות הבאות הן תת-חבורות של החבורות הנתונות או לא:

א. $O_n(F) = \{A \in GL_n(F) \mid A^T = A^{-1}\} \subseteq GL_n(F)$ המטריצות האורתוגונליות.

ב. $\{A \in M_n(F) \mid \det A = 0\} \subseteq M_n(F)$.

פתרונות.

א. כן, זו תת-חבורה. בהוכחה נראה תיארו באホוית מאלגברה לינארית לפיהן $(A^{-1})^T = A$, או $(A^T)^{-1} = A$. $B \in GL_n(F)$ לכל $(AB)^T = B^T A^T$ כי $I^T = I = I^{-1}$. $A, B \in O_n(F)$ בזרור ש- $\emptyset \neq O_n(F) \subset I$. $I \in O_n(F)$ והסגורות להופכי נובעת מהזהות לעיל, שכן אם $A \in O_n(F)$ אז $(A^{-1})^T = (A^T)^{-1} = A$, וכן $A \in O_n(F)$ ולבסוף $A^{-1} \in O_n(F)$. הסגורות לפעוללה נובעת מהזהות השנייה, שכן אם $A, B \in O_n(F)$ אז $AB \in O_n(F)$ ולבסוף $(AB)^T = B^T A^T = B^{-1} A^{-1} = (AB)^{-1}$.

ב. לא, זו אינה תת-חבורה של $M_n(F)$. נבחר $n = 2$ ועבור כל שדה קל לראות שתת-הקובוצה לא סגורה לפעוללה, למשל

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \notin \{A \in M_n(F) \mid \det A = 0\}$$

שאלה 10. תהי G חבורה ו- H, K תת-חבורות שלה. הוכיחו או הפריכו את הטענות הבאות:

1. $H \cap K$ היא תת-חבורה.

2. $H \cup K$ היא תת-חבורה.

3. $HK = \{hk \mid h \in H, k \in K\}$ היא תת-חבורה.

4. אם G אбелית אז HK היא תת-חבורה.

5. $\Delta_H = \{(h, h) \mid h \in H\}$ היא תת-חבורה של $G \times G$.

פתרונות.

א. כן, $H \cap K \leq G$. החיתוך $H \cap K$ אינו ריק כי $H, K \subset G$ הן תת-חבורות של G . لكن $g^{-1} \in K$, $e \in H \cap K$ כי $g \in H \cap K$ וגם $g^{-1} \in H \cap K$ כי $g \in H \cap K$. $e \in H \cap K$ כי $e \in H$ ו- $e \in K$. $g \in H \cap K$ כי $g^{-1} \in H \cap K$ סגורות להופכי (כי הן תת-חבורות) ולכן קיבלו סגורות להופכי. יהי $g_1, g_2 \in K$ כי $g_1 g_2 \in K$ ו- $g_1 g_2 \in H$. $g_1, g_2 \in H, K$ כי $g_1 g_2 \in H$, K סגורות לפעוללה ולבן גם $g_1 g_2 \in H \cap K$ וקיבלנו סגורות לפעוללה.

ב. לא, $H \cup K$ אינה תת-חבורה. נבחר $G = \mathbb{Z}$, $H = 2\mathbb{Z}$, $K = 3\mathbb{Z}$ ואת תת-החבורות של G (ראינו בכיתה שאלה של תחת-חבורות של G). אז $H \cup K$ אינו תת-חבורה כי אינו סגור לפעוללה. למשל $2, 3 \in H \cup K$, אבל $2+3=5 \notin H \cup K$. למעשה $H \cup K$ הוא תת-חבורה אם ורק אם $H \subseteq K$ או $K \subseteq H$. לכן כל דוגמה נגידית מחייבת זוג תת-חבורות שלא מוכילות אחת בשניה.

ג. הפרכה. בדרך כלל זו לא תת-חבורה. נבחר $G = S_3$, ואת תת-החבורות $\langle(1 2)\rangle$ ו- $\langle(1 3)\rangle$. נקבל כי

$$HK = \{\text{id}, (1 2), (1 3), (1 3 2)\}$$

שהיא לא תת-חבורה, למשל כי אין סגורות להופכי לאיבר $(1 3 2)$, או כי מספר האיברים ב- HK לא מחלק את $|S_3| = 6$.

ד. הוכחה. הקבוצה HK לא ריקה כי $e \in HK$ ו- $e \in H$ ו- $e \in K$ ולבן $e \cdot e = e \in HK$ כי $e \in H$ ו- $e \in K$. סגורות להופכי כי אם $hk \in HK$, אז גם $hk \in HK$ כי $h^{-1}h^{-1} = h^{-1}k^{-1} \in HK$, אז גם $h^{-1}h^{-1} \in HK$, כלומר $h^{-1} \in H$ ו- $k^{-1} \in K$. הטענה ש- $hk \in HK$ מושגת באמצעות הטענה ש- $h^{-1} \in H$ ו- $k^{-1} \in K$. הסגורות לפעוללה גם דורשת את האбелיות: אם $h_1 k_1, h_2 k_2 \in H$ אז גם $h_1 k_1 h_2 k_2 = h_1 h_2 k_1 k_2 \in HK$ כי $h_1 h_2 \in H$ ו- $k_1 k_2 \in K$.

ה. נוכיח כי $G \times G \subseteq \Delta_H$. היא לא ריקה כי $e \in H$ ולכן $(e, e) \in \Delta_H$. מהסוגיות של פעולה של H , אם $(h^{-1}, h^{-1}) \in \Delta_H$, אז גם $(h, h) \in \Delta_H$ ולכן Δ_H סגורה להופכי. מהסוגיות של פעולה של H , אם $(h_1, h_1), (h_2, h_2) \in \Delta_H$, אז גם

$$(h_1, h_1)(h_2, h_2) = (h_1 h_2, h_1 h_2) \in \Delta_H$$

ולכן Δ_H סגורה לפעולה. בסך הכל $G \leq \Delta_H$. שימוש לב שזהו לא מקרה פרטי של סעיף 4ג!

שאלות רשות

את שאלות הרשות אין חובה לפתור, אבל אם פתרתם אותן, בבקשתה צרפו את הפתרון שלהם.

שאלה 11. הוכיחו שאם באגדה S יש פתרון לכל משווהה מן הצורה $ax = b$ או $xa = b$ אז זו חברה. (רמז: לפי הנחה יש איבר $e \in S$ (התלויב- a) כך ש- $a \cdot ae = a$. לכל $c \in S$ קיימים x כך ש- $x \cdot a \cdot ae = x \cdot a = c$, ואז $c = x \cdot a \cdot ae = x \cdot a = ce$, והוא ייחידה מימין. באופן דומה יש ייחידה משמאלי.).

פתרו. השתמש ברמז, ולפי הנחה יש פתרון למשווהה $ax = a$. נניח כי e הוא פתרון (התלויב- $b-a$). נשים לב כי לכל $c \in S$ מתקיים כי קיימים פתרון x למשווהה $c = xa$. לכן

$$ce = (xa)e = x(ae) = xa = c$$

וקיבלנו כי e הוא ייחידה מימין. באופן דומה יש פתרון e' למשווהה $xa = a$. לכל $c \in S$ קיימים פתרון x למשווהה $c = ax$, ומתקיים כי

$$e'c = e'(ax) = (e'a)x = ax = c$$

ולכן e' ייחידה משמאלי. אבל אם קיימים איברי ייחידה מימין ומשמאלי, אז יש איבר ייחידה יחיד. נסמן אותו ב- e . לפי הנתון יש פתרון למשווהות $e = e^{-1}$ ו- $xe = e^{-1}x$, כלומר קיימים הופכי משמאלי ומימין לכל איבר S . לכן כל איבר S הוא הפיך.

בצלחה!